

PRÁCE S TEXTEM

VIKBA30

JARO 2013

PÁR SLOV NA ZAČÁTEK...

- Nikdo nečeká, že student přečte, pochopí a bude schopen z paměti reprodukovat veškeré znalosti z povinné nebo doporučené literatury 😊
- Všechnu předepsanou literaturu obvykle důkladně prostudovat nelze
- Není možné zapamatovat si vše, co člověk přečte
- Některé tituly stačí přečíst pouze informativně a zaměřit se na podstatné pasáže
- Každý nějak začínal!

ALE...

- Je nutné zaměřit se na důležité pasáže
- Vypisovat si argumenty
- Hledat klíčová slova
- Pamatovat si příběhy
- Aktivně s textem pracovat
- Pochopit, o co v textu jde
- Dohledávat si termíny a slova, které nejsou jasné
- Mít po ruce další zdroje

JAKÝ JSEM TYP ČTENÁŘE?

Číslo	Charakteristika čtenáře	Ano	Ne
1	Čtu méně doporučené literatury, než se ode mě v předmětu očekává.		
2	Velmi se snažím zapamatovat si to, co čtu – důležitá fakta na každé stránce.		
3	Když čtu, snažím se hledat souvislosti s informacemi v jiných blízkých tématech.		
4	Když čtu článek nebo knihu, snažím se přesně pochopit, co chtěl autor svým textem sdělit.		
5	Často se sám sebe ptám, co vlastně čtu a o co autorovi vlastně jde.		
6	Když čtu, soustředím se především na to naučit se pár informací, které jsou nutné k tomu, abych zkoušku zvládl.		
7	Když čtu, občas se zastavím a snažím se reflektovat, co mi text dává a co si pamatuju.		
8	Když čtu, pečlivě se zaměřuji na detaily, abych zjistil, jak zapadají do zbytku textu.		
9	Mám rád knihy, které vybízejí k zamyšlení a vysvětlují to, co bylo nakousnuto v přednáškách a seminářích.		
10	Mám rád knihy, ve kterých najdu základní fakta a informace, které lze snadno pochopit.		
11	Když si najdu nějaký časopisecký článek k tématu, přečtu jej od začátku do konce.		
12	Dělám si při čtení poznámky.		

UMÍTE ČÍST ODBORNÝ TEXT?

AUTOŘI UČEBNIC:

- Sledují didaktické cíle
- Dávají návody
- Zvýrazňují důležité pasáže
- Postupují od jednoduchých věcí ke složitým
- Opakují již řečené
- Informace logicky řadí
- Píší názorně, přehledně a systematicky

AUTOŘI ODBORNÝCH TEXTŮ:

- Předpokládají poučeného čtenáře
- Pojmy používají, nevysvětlují
- Čtenáře nevedou, ale informují
- Používají odbornou terminologii

PŘED ČTENÍM TEXTU

- Zkuste se zamyslet, proč vám učitel tento text vybral k prostudování
- Uvědomte si, proč chcete odborný text číst a co z něho chcete získat
- Připomeňte si, co o daném tématu už víte
- Vzpomeňte si, zdali jste už od zadaného autora něco četli nebo jste o něm slyšeli

A NAKONEC:

Sepište si otázky, které vás k danému tématu napadají a na které byste chtěli po přečtení textu získat odpověď.

NEZADATELNÁ PRÁVA ČTENÁŘE

1. Právo nečíst
2. Právo přeskakovat stránky
3. Právo knihu nedočíst
4. Právo číst tutéž knihu znovu
5. Právo číst cokoliv
6. Právo na bovarysmus
7. Právo číst kdekoliv
8. Právo jen tak listovat
9. Právo číst nahlas
10. Právo mlčet

(PENNAC, Daniel. *Jako román*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2004, 117 s. ISBN 8020411402.)

AKTIVNÍ A PASIVNÍ ČTENÍ

AKTIVNÍ ČTENÍ:

- Vyžaduje určité intelektuální úsilí ze strany čtenáře
- Přepokládá určitý druh „spolupráce“ čtenáře s autorem
- Důležitá je čtenářova touha něčemu porozumět

PASIVNÍ ČTENÍ:

- Nevyžaduje velké přemýšlení nad čteným textem
- Čtenář se nechává vést autorem
- Obvykle je uspokojena touha být informován

ERICH FROMM: MÍT NEBO BÝT

ČTENÁŘSKÉ NÁVYKY

DOBŘÉ NÁVYKY

Aktivní čtení – dobrý čtenář je aktivní u jakéhokoli textu. I u toho, jehož obsah ho příliš nezajímá. Aktivní čtenáři kladou autorovi otázky, na které rychle v textu nalézají odpovědi. Nadšeně souhlasí nebo se přou, pokud se s autorem názorově rozchází.

Pokud odpověď nedostanou, rychle zjistí, že se mají podívat po jiné knize.

Čtení různými technikami – dobrý čtenář využívá předností rychlého i pomalejšího čtení v situacích, ve kterých je to pro něj výhodné.

ŠPATNÉ NÁVYKY

Pasivní čtení – špatný čtenář se příliš nesoustředí. Čeká, že text se stane zajímavějším, a že v něm časem objeví něco důležitého. Duševní síly takového čtenáře nejsou naplno využity, míra motivace je nízká a užitek z celé práce je menší, než vynaložené úsilí. Vyvarujte se tohoto způsobu čtení, je velmi náročný na čas, navíc i silně demotivující.

Čtení pouze jednou technikou – jedna technika vede k pomalé rychlosti čtení a často i k nedostatečnému porozumění textu. Osvojte si různé techniky čtení a využívejte je.

ČTENÁŘSKÉ NÁVYKY

DOBŘÉ NÁVYKY

Celková orientace v textu

– dobrý čtenář dokáže rychlé postřehnout souvislosti díky vnímání textu jako celku.

Čtení bez regresí – dobrý čtenář se plně koncentruje na to, co dělá, neodbíhá zbytečně myšlenkami.

ŠPATNÉ NÁVYKY

Čtení slovo za slovem – špatný čtenář čte slovo za slovem, nevnímá okamžitě širší souvislosti. Díky tomu mu může celkový obsah unikat, nebo mu trvá příliš dlouho, než souvislosti pochopí. Nečtěte slovo za slovem, naučte se fixovat více slov a později i celé věty.

Neustálé vrácení se v textu – k tomu dochází především, pokud se čtenář plně nesoustředí a nemá cíl, který v knize hledá. Omezte vrácení se pohledem na již přečtená slova a věty. Pokud přesně nerozumíte napoprvé tomu, co čtete, čtěte dál. Až danou část přečtete, budete textu rozumět z celkového kontextu a s časovým odstupem.

ČTENÁŘSKÉ NÁVYKY

DOBŘÉ NÁVYKY

Čtení bez zbytečných pohybů – dobrý čtenář má tělo uvolněné, dochází pouze k pohybu očí. Držení těla i uspořádání pracovního prostředí je v souladu s ergonomickými pravidly.

Čtení potichu – dobrý čtenář čte potichu a nevydává při čtení žádné zvuky.

ŠPATNÉ NÁVYKY

Špatné držení těla a zbytečné pohyby – dochází ke zbytečné zátěži pro svaly a vzniká předčasná tělesná únava. Patří sem také pomalé ukazování si v textu, pohybování rty při čtení atp. Omezte pohyby při čtení pouze na pohyby očí.

Čtení nahlas – špatný čtenář při čtení šeptá anebo čte přímo nahlas. Zbavte se zvukových zlovyků při čtení, jelikož vás velmi zpomalují a navíc narušují i soustředění na danou činnost.

TIPY NA PRÁCI S ODBORNÝM ČLÁNKEM

- Představte si rozhovor s autorem textu. Pokládejte mu otázky a zapisujte si je. Klidně s ním nesouhlaste, přete se, vyjadřujte svůj názor. Polemizujte. Můžete použít i podvojný deník: do jednoho sloupce napište myšlenku autora, do druhého vaše stanovisko. Získáte tak odstup od textu a budete moci snadněji tvořit vlastní názor.
- Zapisujte si všechny myšlenky, které vás k textu napadají. Ať vám nezapadnou, pak si na ně již nemusíte vzpomenout.
- Střídejte rychlé čtení s pomalým důkladným čtením. I v náročných textech se najdou části, které lze přečíst rychle, pochopit je, ale nedělat si k nim poznámky.
- Zkuste si tvořit myšlenkovou mapu, pomocí které si přehledně shrnete informace a budete navíc vnímat souvislosti.
- Naučte se používat zkratky. Pište zkratky slov, kreslete si jednoduché symboly (plus, minus, fajfka, křížek, kolečko) a určete si, co jaký symbol bude znamenat.

TIPY NA PRÁCI S ODBORNOU KNIHOU

- Přečtěte si titulní stranu, zadní stranu, záložky (pokud jsou).
- Následně se přesuňte k obsahu a prostudujte si názvy kapitol. Získáte tak základní přehled o tom, co kniha přináší.
- Nezapomeňte se podívat i na rejstřík(y). Pokud je kniha obsahuje, můžete si rychle přečíst shrnutí kapitol.
- Pokud je to pro vás důležité (já to však velmi doporučuji), podívejte se i na obrázky, tabulky, přílohy, doslovy, zvýrazněné části textu.

Po této práci usudte, zda se vám vyplatí celou knihu přečíst. Položte si např. tyto otázky:

- Neznám již některé informace v knize uváděné?
- Nestačí mi přečíst jen určité kapitoly? Navazují kapitoly nutně na sebe?
- Je v knize informace důležitá pro mě?
- Vyhovuje mi styl psaní autora? Není problematika popsána i v jiné knize, která mi více vyhovuje?

EFEKTIVNÍ ČTENÍ

- Je nadřazeným pojmem ostatních druhů čtení
- Předpokládá, že efektivní čtenář zná a kombinuje různé metody čtení (aktivní čtení, rychločtení, kritické čtení...)
- Čtenář klade autorovi (v duchu) otázky, vyjadřuje souhlas a nesouhlas, porovnává s ostatními autory,
- Vypořádává se s protikladnými argumenty, vytváří si svůj názor a dovede nové myšlenky a informace aplikovat
- Je to čtení s pochopením, čtení s aktivním poznáváním, čtení během kterého je čtenář zapojen do procesu učení
- Jedná se o čtení s uvědomováním si významů a souvislostí

RYCHLOČTENÍ

- U nenáročných textů čtou netrénovaní lidé rychlostí mezi 125 a 225 slovy za minutu
- Průměrná rychlost po aplikování metod rychločtení se může zvýšit až na 500 slov za minutu
- Větší rychlost neznamena nižší porozumění, naopak je dokázáno, že při rychlém čtení si lidé pamatují více (cca 60 %)

ROZEČTI SE - <http://www.rozectise.cz/>

- E-learningový kurz rychločtení
- Naučí vás postupně přečíst více znaků v textu najednou a současně se pohybovat plynuleji po řádku díky lepším očním fixacím a správným čtecím návykům.
- Zvýšíte rychlost svého čtení – ušetříte čas
- Pro studenty MU – sleva 30% (stačí registrace přes mail s koncovkou muni.cz)

METODA SQ3R

SURVAY - V této fázi by si měl čtenář udělat celkovou představu o textu jako celku, jeho obsahu a struktuře.

QUESTION - Pokud člověk zjistí, že daný dokument vyhovuje (alespoň teoreticky) jeho potřebám, je na místě si položit otázky, na které v něm chceme nalézt odpověď.

READ - Až třetím krokem je čtení textu jako celku. Čtení je přitom orientováno na hledání odpovědí na zvolené otázky.

RECITE - Čtvrtým krokem je rekapitulace toho, co se čtenář dozvěděl a zda text podal uspokojivé odpovědi na jeho otázky.

REVIEW - Posledním krokem je projití textu jako celku a jeho zopakování. Tím, že si jej čtenář zopakuje, zapamatuje si z něj více informací

VÍCE NAJDETE ZDE - <http://prezi.com/mahffllwdjca/sq4r/>

METODA I.N.S.E.R.T

- Zkratka pro Interactive Notting Systém for Effective Reading and Thinking
- Jedna z metod RWCT
- Cílem je získat z textu informace, které potřebujeme
- Používá značkování textu – znaménka
- Označujeme jimi svůj vztah k informacím, které se v textu vyskytují
- Značky pomohou i ke zpětné rychlé orientaci v textu a k extrahování zásadních poznatků
- Je to nástroj umožňující aktivně sledovat čtený text

ZNAMÉNKA K OZNAČENÍ TEXTU

- ✓ Udělejte fajfku na okraji textu, jestliže určitá informace v textu je vám známá a potvrzuje, co jste už věděli
- Udělejte mínus, jestliže je informace, kterou čtete, v rozporu s tím, co víte. Tímto znaménkem můžete označit také nějaký rozpor uvnitř textu.
- + Udělejte plus, jestliže informace, kterou se dozvídáte, je pro vás nová.
- ? Udělejte otazník, jestliže se objeví informace, které nerozumíte, která vás mate nebo o které byste se chtěli dozvědět více.